

8. 1. 2016

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Malé shrnutí ke třetím narozeninám předžalobní výzvy

Předžalobní výzva byla do českého právního řádu zavedena novelou občanského soudního řádu s účinností od 1.1.2013. Jejím smyslem bylo zabránit situacím, kdy nedošlo k úhradě dlužné pohledávky z důvodu pochopitelného lidského selhání, typicky se jednalo o situace, kdy dlužník na svou povinnost k úhradě pohledávky jednoduše zapomněl nebo neměl informace o aktuální výši dluhu nebo o platebních údajích. Stanovením dodatečné povinnosti věřiteli mělo dojít k minimalizaci počtu podávaných návrhů na zahájení řízení o zaplacení pohledávky v těchto případech dlužníků z nedbalosti a tím k odbřemenění justice.

Současně mělo dojít k minimalizaci nárůstu výše bagatelních pohledávek o částky představující náklady soudního řízení, kdy u stokorunových pohledávek soudní poplatek ve výši tisíc korun znamená více než 100% nárůst dlužné částky. Zavedení předžalobní výzvy tak mělo mít i pozitivní sociální efekt. Nejedná se přitom o komplikovaný institut. Její jednoduchost odráží i skutečnost, že je upravena v jediném paragrafu, který však již během své krátké účinnosti poznal novelizaci i podrobný judikatorní výklad. V jakých situacích tedy předžalobní výzvu zasílat, jak ji sepsat a jaké následky bude mít její nezaslání?

Kdy zákon zaslání výzvy předpokládá?

Původní podoba § 142a odst. 1 občanského soudního řádu zněla: Žalobce, který měl úspěch ve věci zahájené podle § 80 písm. b), má právo na náhradu nákladů řízení proti žalovanému, jen jestliže žalovanému ve lhůtě nejméně 7 dnů před podáním návrhu na zahájení řízení zaslal na adresu pro doručování, případně na poslední známou adresu, výzvu k plnění. Toto ustanovení se zatím dočkalo jedné novelizace, když nově začíná slovy: *„Žalobce, který měl úspěch v řízení o splnění povinnosti...“*. Došlo tedy ke zjednodušení jeho úpravy, přičemž tato novelizace byla vynucena změnou odkazovaného ustanovení § 80 o.s.ř. Tato změna byla podle důvodové zprávy k novele o.s.ř. provedena z důvodu přijetí občanského zákoníku č. [89/2012](#) Sb., kdy původně upravené druhy žalob přestaly být s ohledem na takto rozsáhlou legislativní změnu dostačující. Jedná se však de facto o změnu kosmetickou, neboť povinnost zasílat výzvu před zahájením řízení o splnění povinnosti existovala s ohledem na předchozí znění § 80 písm. b) o.s.ř. již před touto novelizací.

Obsahové náležitosti výzvy

Samotné ustanovení § 142a o.s.ř. mnoho náležitostí předžalobní výzvy neupravuje, když hovoří pouze o zaslání výzvy na adresu pro doručování nebo poslední známou adresu nejméně 7 dnů před podáním návrhu. K náležitostem předžalobní výzvy se proto za dobu její krátké existence vyjádřil již nejen Ústavní soud, ale i Nejvyšší soud ČR, Vrchní soud v Olomouci a Krajský soud v Hradci Králové. Jejich judikatura ve vzácné shodě specifikuje, co má být v předžalobní výzvě uvedeno, aby ji bylo možné považovat za vyhovující ustanovení § 142a odst. 1 o.s.ř.

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové spis.zn. 23 Co 210/2013 ze dne 25.9.2013 formulovalo dvě důležité zásady, kterými je nutné se při zasílání předžalobní výzvy řídit. S odůvodněním, že úmyslem zákonodárce bylo odstranit situace, kdy v důsledku nedostatku informací, opomenutím či

jiných okolností dlužník nezaplátil to, co by zaplatit měl a tak eliminovat zbytečné náklady řízení, respektive zahájení soudních řízení vůbec zabránit, vyslovil soud názor, že výzva musí obsahovat informaci o tom, že v případě nesplnění povinnosti bude podána žaloba a jaké důsledky bude její podání mít. Zde měl soud na mysli povinnost k úhradě nákladů soudního řízení. Další důležitou zásadou je zaslání výzvy až v okamžiku prodlení se splněním povinnosti. Zde soud uvedl, že by docházelo k popírání smyslu ustanovení o předcházení zbytečným nákladům řízení, pokud by hmotněprávní úkon, obsahující uplatnění nároku se založením splatnosti, současně mohl obsahovat i procesní úkon v podobě výzvy k plnění. Obecně sice soudní praxe připouští, aby v jednom písemném podání byly činěny jak hmotněprávní, tak procesní úkony, ale v tomto konkrétním případě má soud za to, že to připustit nelze. Nejprve musí být nárok uplatněn, tedy dojde k založení povinnosti dlužníka vůči věřiteli výzvou k plnění (tím je současně vyvolána splatnost) a teprve poté, pokud se dlužník ocitne v prodlení, by měla následovat výzva podle § 142a odst. 1 o. s. ř. Nelze tedy zaměňovat výzvu k plnění podle § 563 zákona č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dnes § 1958 odst. 2 zákona č. 89/2012), s předžalobní výzvou.

Za podstatnou náležitost předžalobní výzvy lze podle názoru uvedeného v usnesení Vrchního soudu v Olomouci spis.zn. 1 Co 524/2013 ze dne 12.2.2014, ve shodě s názorem Krajského soudu v Hradci Králové uvedeným výše, považovat upozornění na povinnost hradit náklady řízení v případě nesplnění povinnosti uvedené ve výzvě. Z odůvodnění tohoto usnesení lze pro účely pochopení smyslu institutu předžalobní výzvy a jejích náležitostí citovat zejména tuto pasáž: *Předžalobní výzva k plnění je jednostranným procesním úkonem, u něhož zákon nestanoví konkrétní náležitosti. Z logiky věci však vyplývá, že se jedná o úkon, v němž je identifikován věřitel i dlužník, výše a právní titul vzniku pohledávky (skutkové vymezení, z něhož právní důvod vyplývá), a je vyjádřena skutečnost, že dlužník je vyzýván k uhrazení dluhu, přičemž v případě neuposlechnutí v určité rozumné lhůtě bude následovat podání žaloby; předžalobní výzva musí být podepsána k tomu oprávněnou osobou. Výzvu k plnění je třeba učinit v zákonem stanovené době, tedy odeslat dlužníkovi ve lhůtě nejméně 7 dnů před podáním návrhu na zahájení řízení na adresu pro doručování, případně na poslední známou adresu. Záměrem (zákonné) úpravy je dát dlužníku informace o existenci dluhu a poskytnout mu poslední šanci, aby svoji povinnost uspokojit právo či pohledávku dobrovolně splnil a nevystavoval se nebezpečí nárůstu dluhu o náklady soudního řízení, případně vymáhání. Proto upozornění na hrozící soudní vymáhání žádaného plnění je podstatnou náležitostí (essentialia negotii) výzvy k plnění, bez něhož tento úkon nevyvolá zákonné následky. Toliko řádná výzva k plnění tedy může vyvolat zákonem předpokládané následky, mezi které patří skutečnost, že žalobci, který měl úspěch ve věci zahájené po neúspěšném požadavku na dobrovolné plnění, vznikne právo na náhradu nákladů řízení proti žalovanému.*

Z judikatury Ústavního soudu stojí za pozornost zejména nálezy spis.zn. II. ÚS 2697/13 ze dne 3.12.2013, který stanoví obsahové náležitosti výzvy - lhůtu k plnění, adresnost a poučení o následcích v případě nezaplacení dluhu ve lhůtě včetně povinnosti hradit náklady řízení a dále nálezy spis.zn. I. ÚS 4047/14 ze dne 18.5.2015, podle kterého předžalobní výzva představuje poslední upozornění dlužníka na existenci jeho závazku, na něž v případě pasivity v plnění povinnosti navazuje samotné soudní řízení. Ve vztahu ke zkoumání náležitostí předžalobní výzvy Ústavní soud uvádí, že obecné soudy jsou povinny zvážit, zda si je žalovaný vědom výše dluhu i titulu vzniku svého závazku, posoudit, zda na straně žalovaného mohly vzniknout pochybnosti o tom, který závazek má podle výzvy stěžovatele splnit, a zohlednit skutečný účel § 142a o.s.ř., jímž je zamezení neúměrnému a neúčelnému navyšování nákladů soudního řízení. Podle tohoto nálezu tedy musí být ve výzvě uveden i právní titul vzniku povinnosti plnit. Po obdržení výzvy nesmí mít dlužník pochyby ohledně právního vztahu, na jehož základě mu vznikla povinnost plnit podle této výzvy.

Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že předžalobní výzva musí obsahovat rozumnou (minimálně sedmidenní) lhůtu k plnění, specifikaci nesplněné povinnosti a upozornění na zahájení soudního

vymáhání v případě nesplnění uvedené povinnosti a z toho plynoucí povinnosti k náhradě nákladů soudního řízení. Výzva přitom musí být odeslána oprávněnou osobou až poté, co se dlužník dostane do prodlení, tedy nikoliv těsně před uplynutím doby splatnosti. Je naopak nerozhodné, jak bude tato výzva pojmenována, může být označena např. jako upomínka nebo poslední upomínka.

Následky nezaslání výzvy

Zákon, konkrétně § 142a odst. 2 o.s.ř., stanoví, že jsou-li tu důvody hodné zvláštního zřetele, může soud výjimečně náhradu nákladů řízení zcela nebo zčásti žalobci přiznat i v případě, že žalobce žalovanému výzvu k plnění za podmínek uvedených v odstavci 1 nezaslal. Důvody hodné zvláštního zřetele jsou však neurčitým právním pojmem, jehož výklad se bude případ od případu lišit. Je proto třeba pečlivě posoudit, zda opravdu existuje vážný důvod předžalobní výzvu nezasílat. Za důvod hodný zvláštního zřetele je nepochybně možné považovat situaci, kdy je ze všech okolností zřejmé, že zaslání výzvy nebude mít předvídaný účinek. Typicky se bude jednat o situace, kdy je dlužník podle sdělení poskytovatele poštovních služeb na uvedené adrese neznámý, přičemž jiná doručovací adresa není věřiteli známá a nelze ji zjistit. Taková situace nastává zejména u dlužníků – právnických osob – které mají ve veřejném rejstříku uvedenou adresu sídla, avšak fakticky na této adrese již delší dobu nesídlí. Stejně lze uvažovat o situaci, kdy dlužník dlouhodobě dává najevo, že nemá v úmyslu svůj závazek splnit, například když vrací zaslané faktury věřiteli s arogantními a urážlivými poznámkami o osobě věřitele, v nichž výslovně uvádí, že faktury hradit nebude. Pokud by na vrácenou fakturu dlužník připsal např. „nic vám platit nebudu, klidně si mě žalujte“, bylo by zřejmé, že účelu předžalobní výzvy dosaženo nebude. V situaci, kdy věřitel již z předchozích pokusů o komunikaci s dlužníkem zjistí, že by pro něj zaslání předžalobní výzvy znamenalo pouze administrativní zátěž bez požadovaného efektu, by bylo dodržení postupu podle § 142a odst. 1 o.s.ř. pouze přepjatým formalismem. Další vymezení těchto důvodů jistě přinese soudní praxe.

Je ovšem možné, že k zaslání předžalobní výzvy nedojde z jiného důvodu. Zejména letití právní rutíněři spoléhající na své dosavadní zkušenosti její zaslání ignorují, snad proto, že o její existenci ani nevědí. Návod, jak postupovat v případech, kdy k zaslání předžalobní výzvy nedojde z důvodů hodných zvláštního zřetele, ale jiných, poskytl Nejvyšší soud. Ten ve svých usneseních spis.zn. 29 Cdo 506/2015, 29 Cdo 1154/2014 a 29 Cdo 4033/2013, vše z 30.3.2015 shodně uzavřel, že *„Jelikož (i) pro rozhodování o náhradě nákladů řízení je rozhodující stav v době vyhlášení (vydání) rozhodnutí soudu, nebude absence výzvy podle ustanovení § 142a o. s. ř. zásadně důvodem pro nepřiznání náhrady nákladů řízení v případech, kdy žalovaný (dlužník) ani po doručení žaloby dluh nezaplatí, popřípadě jinak nepřivede jeho zánik (viz např. započtením). Není-li totiž dlužník ochoten (nebo schopen) existující dluh ve lhůtě odpovídající ustanovení § 142a o. s. ř. zaplatit [respektive jinak „zajistit“, aby věřitel dosáhl účelu, pro který podal žalobu o zaplacení, jinak, není dán sebemenší důvod sankcionovat „pochybení“ věřitele, jde-li o absenci předžalobní výzvy k plnění“*. Pokud se tedy i po podání žaloby dlužník chová, jakoby byl věřitelův nárok neoprávněný, je namíste přiznat věřiteli náhradu nákladů řízení. K podobným závěrům přitom soud dospěl již ve svém usnesení spis.zn. 29 Cdo 4388/2013 ze dne 19.2.2015, podle kterého *„Při rozhodování o náhradě nákladů řízení nelze izolovaně posuzovat (jen) to, zda žalobce způsobem určeným ustanovením § 142a o. s. ř. vyzval žalovaného k plnění, nýbrž je nezbytné přihlédnout i k dalším okolnostem konkrétní věci, zejména pak k povaze (a výši) uplatněné pohledávky (za účelem uvážení, zda vskutku při naplnění obecné míry obezřetnosti lze uvažovat o "opomenutí" dlužníka pohledávku zaplatit), k postoji dlužníka k (následně) uplatněné pohledávce, jakož i k reakci dlužníka na zahájení soudního řízení a doručení žaloby“*. V tomto řízení Nejvyšší soud mimo jiné rovněž potvrdil pravidlo, podle kterého zaslání předžalobní výzvy ke splnění povinnosti před uplynutím doby k plnění nenaplnňuje smysl a účel ustanovení § 142a odst. 1 o.s.ř.

I v případě nezaslání předžalobní výzvy tedy není automatickým důsledkem tohoto opomenutí ztráta nároku na náhradu nákladů soudního řízení.

De lege ferenda

Vedle judikatorního vývoje čeká předžalobní výzvu možná i vývoj legislativní. Exekutorská komora ČR totiž navrhla zavedení tzv. kvalifikované předžalobní výzvy, kterou by bylo možné uplatnit u tzv. bagatelních pohledávek. Tyto výzvy by mohli vyhotovovat a zasílat pouze soudní exekutoři. Ačkoliv by se mohlo zdát, že tento návrh vychází z touhy po zajištění stálého zdroje příjmů, stojí tento návrh za bližší pozornost. Podle odůvodnění tohoto návrhu v současnosti soudní exekutoři řeší 2,7 milionu bagatelních pohledávek. Exekuce přitom stojí na samém konci vymáhacího procesu. Proto návrh přichází se zjednodušením procesu jejich vymáhání právě formou kvalifikované předžalobní výzvy. Ta by musela být dlužníkovi prokazatelně doručena, nepostačilo by tedy zaslání na poslední známou adresu. Doručování této výzvy by prováděl místně příslušný soudní exekutor. Zde stojí za povšimnutí zmínka o místní příslušnosti exekutora. Návrh tedy vedle vymáhání bagatelních pohledávek současně dává prostor k diskusi o zavedení teritoriality soudních exekutorů, kdy je možné jej brát jako pilotní projekt, neboť by umožnil otestovat princip teritoriality na části agendy soudních exekutorů a zjistit tak její výhody a nevýhody před jejím úplným zavedením.

Podstata návrhu spočívá ve skutečnosti, že by kvalifikovaná předžalobní výzva, zasláná soudním exekutorem, měla povahu jakéhosi kvazi platebního rozkazu. Pokud by totiž dlužník po jejím obdržení nevyvinul žádnou aktivitu, mohlo by být rovnou přikročeno k zahájení exekuce. V opačném případě by spor, stejně jako dosud, musel řešit soud. Tímto postupem by soudům mohla odpadnout značná část agendy spojená s vymáháním bagatelních pohledávek. Proces jejich vymáhání by se urychlil, navíc by odpadla povinnost k úhradě soudního poplatku. Náklady na kvalifikovanou předžalobní výzvu by pravděpodobně byly výrazně nižší než poplatek za zahájení řízení o bagatelní pohledávce, což by znamenalo nejen nižší náklady dlužníka, ale i umožnění vymožení pohledávek těch věřitelů, pro které je tisíc korun za soudní poplatek podstatným výdajem a proto se o vymáhání bagatelních pohledávek ani nepokoušejí. Usnadnil by se tak přístup ke spravedlnosti ekonomicky slabých věřitelů. Návrh navíc počítá s možností dlužníka požádat o ochrannou lhůtu po dobu maximálně 12 měsíců pro zaplacení dluhu ve splátkách. Po dobu jejího trvání by dlužník nebyl omezen v disponování se svým majetkem, jako je tomu v případě exekuce, což by usnadnilo situaci těch dlužníků, kteří své dluhy hradit chtějí, ale z ekonomických důvodů je nemohou uhradit najednou. Pro řadu lidí je možnost zaplatit najednou 10.000,- Kč nedosažitelná, ovšem rozložení této částky do splátek po dobu jednoho roku je pro ně přijatelné. K uzavření tohoto splátkového kalendáře by jistě mohlo dojít korespondenčně a nebylo by tedy nutné obnovovat institut exekutorských zápisů. Návrh má tedy nesporně značný sociální i ekonomický potenciál a rozhodně stojí za pozornost.

Závěrem

Závěrem lze pouze popřát právní úpravě předžalobní výzvy dlouhého trvání, příležitostně zpestřeného rozumnou novelizací.

Mgr. Milan Zeman

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)